ARCHIEF COLLEGIALE O.L.V. KERK AARSCHOT

ANTWOORD

OP DE

DERDE BEOORDEELING

MYNER

GESCHIEDENIS VAN AERSCHOT,

DOOR

CH. LEYSSENS,

Geagregeerden Professor van het Middelbaer Onderwys, Regent by 's Ryks Middelbare school te Aerschot, gezworen meetkundige en gediplomeerden leerling der Normaelschool van den Staet te Lier.

Moderata durant.
Cicero.
. . . mitibus
Mutare quæro tristia.
Horatius.

PAROCHIA B. V. M. AERSCHOT

AERSCHOT,

UIT DEN BOEKHANDEL VAN C. VERSTREKEN.

AEN DEN SCHRYVER

DER EERSTE EN DER DERDE BEOORDEELING

MYNER GESCHIEDENIS.

Extremum hunc.... mihi concede laborem, sta my dit laetste werk toe, dat ik u nog ter beantwoording geven wil, enkelyk om te doen zien hoe gemakkelyk het my is in eenige oogenblikken datgene omver te werpen, waeraen gy weken lang gearbeid hebt.

Gy uit in de peroratio van uw laetste voortbrengsel de begeerte om met my over de Geschiedenis in het strydperk te treden, onder voorwaerde van alle persoonlykheden daer te laten.

Het is my aengenaem, dat gy tot betere gevoelens gekomen zyt. Ook wil ik, voor de laetste mael dat ik u schryf, u met het goed voorbeeld voorgaen.

Met de woorden van Virgilius schynt gy my te zeggen :

« *Quin age, si quid habes, in me mora non erit ulla.* »

Ik ga u toonen, dat al wat gy op het papier gebragt hebt valsch is. Weinige woorden zyn my daertoe noodig : myn tegenwoordig schrift, het vyfde,

dat over dezelfde zaek sedert Maert, in Aerschot verschenen is (*Numero Deus impare gaudet*), zal dus slechts *eenige* bladzyden bevatten.

Gy zyt verwonderd, dat de tweede beoordeeling hevig geweest is. Maer wie is den weg der woede eerst ingegaen? De ondervinding heeft u nu geleerd dat degene, die eenen put voor een ander graeft, er dikwyls zelf in valt.

Dit schrift is u nuttig geweest : zoo men u niet op de hielen gevolgd ware, zou uwe gramschap u verloren hebben. Een ongetemd paerd wordt onhandelbaer, zegt het boek der Spreuken.

Wat de heeren aengaet, die in de beoordeeling der beoordeeling aengerand zyn, men heeft die niet voorgesteld als de schryvers, maer alleenlyk als de rondgevers en verspreiders van het eerste spotschrift tegen mynen persoon.

Tegen wie moest men toch zyne bliksems wenden, zoo niet tot diegenen, voor welke gy werkt, wier zaekgelastigde gy zyt en die uwe schriften in het openbaer werpen. Is het hier de plaets niet te zeggen : « *Quid domini facient, audent cum talia fures?* » VIRG.

In alle geval is de fout aen u. Haddet gy u kenbaer gemaekt, dan zouden al myne verontwaerdigingsschichten op u alleen gevlogen zyn.

Doch het onweder is voorby; ik ga dus nu in kalmte de derde beoordeeling onderzoeken onder de

dubbele betrekking van geschiedenis en letterkunde. Mits gy de taelkunde voor niets acht, wil ik daerop niet meer komen, ik nogtans hecht er zooveel te meer prys aen : volgens my is het niet alleen de pligt van eenen schryver, maer zelfs van elken burger zyne tael zonder fouten te schryven, en in die meening heb ik voor my den beroemden franschen dichter Boileau, die in zyn gekend werk *l'art poétique* zegt :

Surtout qu'en vos écrits la langue révérée
Dans vos plus grands excès vous soit toujours sacrée.

En verder :

Sans la langue.... l'auteur le plus divin,
Est toujours quoiqu'il fasse un méchant écrivain.

Ja, zonder de tael, dat is zonder eene zuivere tael, is een schryver, hoe prysbaer, hoe goddelyk hy ook onder alle andere opzigten zy, toch altyd een *slecht* schryver.

Met plan en samenhang schynt gy u weinig te bekreunen; want uw werk is een regte warklomp of chaos; niettemin zal ik het, tot gemak des lezers, van bladzyde tot bladzyde volgen.

Over de scheldwoorden en verwytingen stappende, kom ik aen het wezentlyke uws boeks, eerst op bladz. 11, waer gy regel 7 met eene leugen aenvangt. *Beatus ille* heb ik vertaeld door *gelukkig hy,* en niet door : *gelukkig onze stad*. Gy hebt daer die

valschheid met geweld willen indringen om te doen blyken, dat gy ook twee woorden grieksch kent. Och arme! het kind dat eenige oogenblikken die tael leert, weet er ook zoo veel van.

Gy zyt een versteende zondaer. Weêral vervalscht gy myn antwoordt : Lees bl. 7, reg. 8-13 myner beoordeeling, daer staet : « Gy vraegt my waerom ik mynen naem Charles schryf? Ik heb niet Charles, maer Ch. geschreven, eensdeels, omdat ik aldus myn handteeken gewoon ben te stellen, en ten anderen, omdat schryvers van groot gezag in de vlaemsche letterkunde, als Ledeganck, hetzelfde gedaen hebben. » Zoo dit u niet bevredigt, zal ik u nog vragen of gy dan de schryfwyze van den geleerden heer Courtmans, leeraer der nederduitsche letterkunde by 's Ryks Normaelschool te Lier, durft verwerpen? In een der werken van dien geachten schryver, mynen oud-professor, vind ik : « DEN WEL EDELEN HEERE CH. LEDEGANCK enz. opgedragen. »

Zal ik nu nog niet Ch. Leyssens, mogen schryven?

Dat is nu niet : *parva parvis decent,* kleine zaken passen aen kleinen; neen dat is : *magna magnis conveniunt,* groote dingen passen aen grooten als gy, die over uwe verdienstelooze schriften zoo beschaemd zyt, dat gy u achter de gordyn van het naemlooze blyft verbergen, iets waerin gy volkomen gelyk hebt, mits ik nauwelyks een uwer punten aenraek of het

valt voor eeuwig onder myne gegronde wederleggingen bedolven.

Op bl. 12 reg. 9-10 martelt gy door uwe onkunde een vers van Virgilius. Deze zingt in zyne derde Ecloga, 97e vers :

Ipse, ubi tempus erit, omnes in *fonte lavabo.* »

Is *o* in *suo* niet lang? Lees den regel der latynsche prosodia over de uitgangsletter *o* in Seiffen, bl. 16 : *Producuntur dativi et ablativi,* dat is : de dativi en ablativi, op *o* uitgaende, hebben deze letter *lang*.

Nu *fonte* staet in den ablativus, dus ook *suo*.

Het vers, waerover ik spreek, een hexameter zynde, bestaet uit zes voeten, waervan de vier eerste dactyli of spondei de vyfde een dactylus en de zesde een spondeus moeten wezen.

Onderzoeken wy nu den vierden voet van uw vers : *nes suo. Nes,* de tweede lettergreep van *omnes* is lang, *su* de eerste van *suo* is kort. Om dan eenen dactylus te hebben, moest de o kort zyn, hetwelk ongelukkiglyk zoo niet is, gelyk blykt uit den aengehaelden regel. In plaets van eenen dactylus hebt gy eenen amphimacer, die by den hexameter uitgesloten is. Van eenen spondeus zyt gy nog verder af, want die voet bestaet slechts uit twee lettergrepen, die beide lang zyn. Gy valt dus van alle kanten mis. De dichter van Andes heeft gezegd :

Omnes *in* fonte lavabo, waer *nes in* eenen spondeus uitmaekt.

Wie is nu belagchelyk? — Gy hebt den hoogmoed dit groot vernuft te willen verbeteren, dat sedert negentien eeuwen de bewondering der geleerde wereld op zich trekt. Trotschheid der trotschheden! Domheid der domheden!

De overzetting van *fonte* in het bovenbygebragte vers verdient ook melding. *Fons,* dat *fontein, bron* beteekent, vertaelt gy door *tyd.* Dat is wat sterk. Weet gy niet dat *tyd* in het latyn *tempus* is, woord van het onzydige geslacht? of hebt gy misschien in het grieksch gedacht, waer *chronos* mannelyk is of in het fransch, waer *temps* tot hetzelfde geslacht behoort? Dat zou kunnen gebeuren, want in het hoogduitsch kan het ook niet zyn; mits men *die Zeit* zegt, zoodat *Zeit* daer vrouwelyk is.

Lavabo, toekomende tyd van *lavare, wasschen,* vertaelt gy door *wederleggen.* Dat is lekker. Die twee woorden beteekenen zooveel hetzelfde als *hallebarde* met *miséricorde* rymt.

Gy hadt dit vers moeten vertalen door :

« Ik zelf zal, wanneer het tyd zal zyn, ze allen in de fontein wasschen. »

Dat heet men het latyn kennen, niet waer?

Wanneer men dit alles nagaet, moet men dan met Cicero in het derde boek der *Tusculanæ Quæstiones* niet uiroepen : het is der dwaesheid eigen

de gebreken van een ander te zien, dezyne te vergeten : « *Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere; oblivisci suorum*.

Ik ben een schryver *hors de ligne*. Ja, mynheer, maer gy zyt het ook in zekeren zin, want gy gaet dikwyls zoover buiten de schreef, dat ik geneigd ben aentenemen dat er by u eene vys los is.

Binnen kort gaet gy u doen kennen. Dat zal my en der gansche stad aengenaem zyn : iedereen is inderdaed in afwachting van u, den grooten afstammeling van den vader der goden, *magnum jovis incrementum*, den uitstekenden beschimper, te zien. Alle mogelyke poogingen zullen aengewend worden om u, ter belooning van uwen straetjesklap, het eerekruis te verwerven.

Over uwen styl. — 's Anderdaegs van het verschynen uwer eerste veroordeeling is een uwer uitzendelingen my komen uithooren of ik zou tegengeschreven hebben, en juist, omdat die persoon my verdacht was, zond ik hem, ten einde alle vermoeden wegtenemen, door, zeggende, dat gy te goed en te aenlokkend geschreven hadt om een antwoord te bekomen. Maer wordt gy niet gewaer, dat ik die woorden hier gebruikt heb by *ironia*, figuer, waerdoor men het tegenovergestelde zegt van hetgeen men denkt? De termen *goed* en *aenlokkend* moeten dus vervangen worden door degene van *slecht* en *walgend*.

Gy komt nog eens op de nota over den arend

af. Dat is wat men in het hoogduitsch noemt : *ein ewiges Einerlei.*

Op bl. 17 reg. 11 geeft gy u uit als een man, die blyken van overmatige vaderlandsliefde gegeven hebt, en op eene andere plaets zegt gy, dat gy omtrent hetzelfde getal jaren telt als ik, dus vier en twintig.

Heeft men dan in onzen ouderdom de gelegenheid zich door schitterende heldendaden te onderscheiden? of maekt gy misschien zinspeling op de scheldwoorden, waermede gy my wel hebt willen groeten? Waerlyk daerdoor hebt gy Belgie veel eer aengedaen. Maer als er op uwe rekening niet veel te zeggen is, waerom durft gy dan uwen naem niet openbaren, en verkiest gy laf- en bloodaerd genoemd te worden?

Met al uw zwoegen nogtans hebt gy weinig uw doel bereikt : my van het schryven afkeerig te maken.

Nu meer dan vroeger ben ik voornemens de baen, die ik ingetreden ben, onbeschroomd te volgen, zoodat :

Et studium nobis, quad fuit ante, manet. Ov.

Die kracht hadt gy van my niet verwacht, want gy noemt my dikwyls *eene* schryver in plaets van *een* schryver, my voor eene vrouw aenziende. Gy ziet nu dat ik nog al man ben.

Over Aerschots wapens. — Gy zegt op bl. 17, dat de arend daerop is van onheugelyke tyden. Hoe kunt gy toch in zulke dwaesheid vallen? Weet gy dan den oorsprong der *armoiries* of *wapens* niet? Het is de eerste Kruisvaert, in 1096 begonnen, die dezelve heeft ingevoerd. Daer eene menigte heeren van alle landen dien roemryken togt bywoonden, namen zy, om zich onder elkander en van degenen, die onder hunne bevelen stonden, te onderscheiden, eenen standaerd aen met een byzonder teeken er op.

By hunne terugkomst uit het Heilig Land, in het begin der twaelfde eeuw, bragten vele edelen die zinnebeelden naer hunne geboortestreek terug, en behielden die als eeretitels.

Aldus, terwyl al de geschiedschryvers der wereld het eens zyn, dat de *armoiries* van de twaelfde eeuw eerst dagteekenen, willen mannen, die *fontein* met *tyd, fons* met *tempus* verwarren, houden staen, dat de oorsprong der wapens van Aerschot zich in de duisterheden der oudheid verliest.

Bekent gy nu uwe volstrekte onkunde in geschiedenis? Wat! gy durft van historie-schryven spreken, daer zult gy van uw geheel leven niet bekwaem toe zyn, want uwe werkjes zyn wel de onnoozelste voortbrengsels, die ooit uit eene pen gevloeid zyn.

Van de dwaling dat een jongere vóór eenen oude-

ren sterft, zyt gy teruggekomen, dat baert my genoegen.

Uwe onwetendheid in de nederduitsche versmaet is alzoo groot als die, welke gy in de latynsche prosodia hebt getoond.

Ik zal u het vers van Bilderdyk terugwerpen, gelyk het u past :

« Ik weet niet hoe één hoofd aen zooveel domheid komt. »

Ik verklaer voor de derde mael, dat onze hoogzael, onder beeldhouwkundige betrekking, zoo fraei is als over dry eeuwen, doch, door hare verschillige kleuren, haer oorspronkelyk voorkomen niet meer bezit. Zult gy het dan toch eindelyk begrypen?

Ik heb geschreven, dat ik steeds myne kennissen tot onderstand van Kerk en Godsdienst zal gebruiken, dat ik, ver van de kloosters te haten, dezelve zoo veel als iemand toegenegen ben, dat ik diegenen eerbiedig, welke in die inrigtingen, hun leven in strenge beroovingen aen den Heer toewyden, na al de wereldsche aengenaemheden afgezworen te hebben; dat heb ik gezegd en herhael ik weêr uit al de kracht myner ziel. Gy zult my tegenwerpen, dat ik tegen dezelve geschreven heb. Ja, maer omdat dit my spyt deed, heb ik die woorden in de tweede uitgave myner *Geschiedenis* weggelaten. Ieder kan missen, ik zoo wel als gy : *Cujusvis hominis est errare.*

De nota van Quinten Metsys heb ik door verscheidene geleerde professoren, waeronder dry geestelyke, laten overzien; ver van ze af te keuren hebben zy smakelyk met de onnoozelheid van u gelagchen, die daerin zedeloosheid zaegt. Gy zyt vyand van de liefde. Virgilius zingt nogtans : *Omnia vincit amor,* de liefde overwint alles.

Niettemin om u te voldoen, heb ik ze ook al in de nieuwe uitgave myns werks veranderd.

Over de levens onzer graven en hertogen. — Ik daeg u uit om my daerin eene enkele historieke fout aen te wyzen. Geen het minste punt, byzonderlyk daerin, heb ik geschreven, zonder tot steun het gezag onzer grootste geschiedschryvers te nemen. Over deze zaek kent gy volstrekt niets, want in het eenigste punt, waerop gy daer gekomen zyt, valt gy al in eene dwaling. Terwyl de vermaerde Butkens, over Aerschot alleen handelende, zegt, dat Arnulf de eerste onzer bekende graven is, houdt gy staen dat hy Hendrik heette, u steunende op M. A. Van Hasselt. Maer kan deze heer zich niet ligt vergist hebben in eene algemeene opnoeming, die hy doet van de Brabandsche edelen, welke zich in de eerste kruisvaert kenmerkten?

Wat, gy veracht nog altyd den geleerden schryver Butkens, deze was nogtans priester.

Gy ontmoet my op myne Geschiedenis niet, zegt

gy. Moet ik dan myn eigen werk beknibbelen? Neen, dat is aen u. Ik heb myne Geschiedenis van Aerschot te verdedigen.

Aengezien gy de taelfouten voor niets telt, sla ik die over. Gy hebt toch uit myne les al wat voordeel getrokken, want in uw laetste werk zyn de helft der feilen niet meer, die het eerste ontsierden.

Myne moeite is dus tamelyk beloond.

Wat de tweede uitgave myner Geschiedenis betreft, blyft er my nog overig te zeggen, dat ik daerin uitgelaten heb al wat er in de eerste over de hoogzael, de gestoelten en het gekleurd glas geschreven was, om reden dat ik, volgens u, daerdoor persoonen gekwetst had, die ik geenzins raken wilde.

Wie heeft nu het meest karakter, gy, die my telkens met scheldwoorden overlaedt, of ik, die, om u te voldoen, alle mogelyke toegevendheid toon?

Gy moet in myne beoordeeling uwer beoordeeling opgemerkt hebben, dat ik daerin op geen enkel der in de nieuwe uitgave weggelatene punten gekomen ben, zoodat het uitlaten der gezegde punten aen de juistheid myner eerste wederleggingen niet het minst wegneemt.

Tot slot onderrigt ik u, dat ik niet meer voornemens ben de pen in de hand te nemen om u eene enkele letter tot antwoord te geven, zoo lang gy uwen naem op uw schrift niet plaetst. Gy kunt

my zooveel beschimpen en bespotten als gy wilt, daeraen ben ik ongevoelig. Op booze redevoeringen geef ik geen acht, *sermonibus malignis non attendo*.

EINDE.